

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 20 grudnia 2016 roku, w sprawie o sygn. akt I Ns 997/16, z wniosku R. W., M. D. i A. D. z udziałem (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł., o ustanowienie służebności przesyłu, Sąd Rejonowy w Pabianicach I Wydział Cywilny:

1. oddalił wniosek;
2. ustalił, że wnioskodawcy i uczestnik ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych, które przedstawiają się następująco:

R. W., A. D. i M. D. są współwłaścicielami zabudowanej działki nr (...) o powierzchni 0,3881 ha położonej w P., gminie P., dla której w Sądzie Rejonowym w Pabianicach jest urządzona księga wieczysta (...). Przez działkę wnioskodawców o nr 268/1 przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV oraz średniego napięcia 15 kV relacji P. – Ł.. Przez działkę nr (...) przy ul. (...) przebiega linia niskiego napięcia należąca do uczestnika. W dniu 14 listopada 1980 roku Zakłady (...) przekazały do Zakładu (...) linię napowietrzną 110 KV P. – Ł..

Decyzją z dnia 4 lipca 1984 roku wydaną na podstawie art. 35, 36 i 42 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. Nr 10, poz. 54 z 1974 r.) Urząd Gminy P. zezwolił Zakładowi (...) w Ł. na czasowe zajęcie nieruchomości położonych we wsiach: R., S., P., P., K. gm. P. i oznaczonych numerami działek wskazanymi w projekcie technicznym Nr (...)/ z 1983 roku celem dokonania przebudowy linii 110 kV P. – Ł.. Decyzja w oparciu o art. 35 powołanej ustawy przyznała osobom upoważnionym przez Zakład (...) prawo dostępu do wybudowania urządzeń w celu wykonania czynności związanych z przeprowadzeniem przebudowy linii 110 kV P. – Ł. przez w/w nieruchomości. Właścicielom nieruchomości dawała prawo do odszkodowania w przypadku spowodowania strat w uprawach polowych. Decyzja uprawomocniła się w dniu 10 sierpnia 1984 roku.

W dniu 11 września 1984 roku została wydana decyzja G. (...) -II/3/84, na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. Nr 10, poz. 54 z 1974 r.), po rozpatrzeniu wniosku Zakładu (...). Decyzja zezwalała Zakładowi (...) na przeprowadzenie linii energetycznej napowietrznej 110 kV w relacji P. – Ł. przez nieruchomości wymienionych w decyzji osób. W decyzji wskazano, że zgodnie z powołanym art. 35 ustawy wywłaszczeniowej osobom uprawnionym przysługuje prawo dostępu do wybudowanych urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją i remontami. Odszkodowanie za straty wynikłe z zajęcia nieruchomości miał ustalić i wypłacić Zakład (...).

Linia energetyczna niskiego napięcia łącząca P. i Ł. powstała w 1965 roku. W 1979 roku została przebudowana i wyremontowana. W oparciu o powołane powyżej decyzje dokonano przebudowy istniejącej linii energetycznej biegnącej, między innymi przez działkę wnioskodawców. Przebudowaną linię odebrano i przekazano do eksploatacji w 1986 roku i jest ona wykorzystywana przez uczestnika do chwili obecnej. Uczestnik przeprowadza zabiegi eksploatacyjne na linii w postaci corocznych oględzin, sprawdzaniu stanu technicznego wszystkich elementów linii co pięć lat, przycina i wycina drzewa znajdujące się w pobliżu linii, dokonał wymiany izolacji linii. Wykonując wyżej opisane czynności uczestnik nie pyta wnioskodawcy czy może wejść na jego nieruchomość. Linia średniego napięcia powstała po zmodernizowaniu linii niskiego napięcia poprzez wybudowanie w 1999 roku stacji słupkowej 15/0,4kV (...), linii zasilającej kablowej 15 kV, linii napowietrznej niskiego napięcia ul. (...) i poprowadzenie linii średniego napięcia na działce R. W. nr 268, za jego pisemną zgodą. Transformator został postawiony na trasie linii energetycznej, która istniała wcześniej. Wnioskodawca wyraził zgodę na postawienie transformatora pod warunkiem wykonania przyłącza energetycznego do nieruchomości jego córki na koszt uczestnika, co zostało wykonane

Zakłady (...) z siedzibą w W. zostały w dniu 10 marca 1959 roku wpisane do rejestru przedsiębiorstw państwowych i z dniem tym nabyły osobowość prawną. W dniu 1 stycznia 1989 roku Zakład (...) w Ł. stał się odrębnym przedsiębiorstwem państwowym wyłonionym z podziału Centralnego O. Energetycznego w W.. W 1993 roku dokonano przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w Ł. w jednoosobową spółkę Skarbu Państwa pod nazwą (...) Spółka Akcyjna w Ł. i podziału przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w Ł., a część jego mienia, wniesiono jako aport do (...) Spółki Akcyjnej w W.. W dniu 30 czerwca 2007 roku dokonano aportowego zbycia przedsiębiorstwa pomiędzy Spółką (...) Spółka Akcyjna oraz Spółką (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. W wyniku zawartej umowy części majątku obejmującej Przedsiębiorstwo (...), stanowiło wkład niepieniężny do Spółki (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. W dniu 12 listopada 2008 roku doszło do zmiany firmy z (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością na (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Następnie doszło do połączenia (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł. przez przejęcie przez (...) Spółkę Akcyjną Ł. – Miasto w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. przez (...) Spółkę Akcyjną z siedzibą w L.. (...) Spółka Akcyjna w L. – Oddział Ł. Miasto z siedzibą w Ł. stanowi część spółki przejmującej (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w L..

Sąd Rejonowy ustalił powyższy stan faktyczny przede wszystkim w oparciu o dowody z dokumentów oraz zeznania świadków i wnioskodawcy, których wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu i nie była kwestionowana. Kwestia własności linii energetycznych, czasu ich powstania oraz sposobu korzystania przez uczestnika i jego poprzedników prawnych z nieruchomości wnioskodawców nie była sporna. W ocenie Sądu meriti brak decyzji wyłączeniowej co do nieruchomości wnioskodawcy nie ma znaczenia dla oceny tytułu prawnego uczestnika, który wywodzi się z decyzji z dnia 4 lipca 1984 roku wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wyłączenia nieruchomości (Dz. U. Nr 10, poz. 54 z 1974 r.) przez Urząd Gminy P. oraz z decyzji z dnia 11 września 1984 roku G. (...) -II/3/84, na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wyłączenia nieruchomości (Dz. U. Nr 10, poz. 54 z 1974 r.). Ponadto uczestnik posiada zgodę wnioskodawcy na przebudowę części linii energetycznej i wybudowanie stacji słupowej wyrażoną na piśmie w dniu 6 października 1998 roku w zamian za zamontowanie przyłącza energetycznego. Sąd Rejonowy wskazał, że w związku z ustaleniem, że poprzednik prawny uczestnika i uczestnik uzyskał dostęp do nieruchomości wnioskodawców objętej wnioskiem o ustanowienie służebności przesyłu na podstawie wyżej wymienionych decyzji i zgody wnioskodawcy, Sąd oddalił wnioski dowodowe wnioskodawców o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych specjalności wskazanych we wniosku, jako nieprzydatne do rozstrzygnięcia sprawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym – ocenie Sądu Rejonowego - wniosek o ustanowienie służebności przesyłu na rzecz uczestnika postępowania, związanej z dostępem, korzystaniem i naprawą urządzeń przesyłowych przebiegających przez nieruchomości będące własnością wnioskodawców podlegał oddaleniu.

Sąd meriti argumentował, że wobec poprzednika prawnego uczestnika zostały wydane decyzje administracyjne na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wyłączenia nieruchomości (Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 z zm.) przez Urząd Gminy P. w dniu 4 lipca 1984 roku i w dniu 11 września 1984 roku przyznające mu uprawnienie do wstępu na nieruchomości wnioskodawców celem wykonania przebudowy linii energetycznej i prawo dostępu do wybudowanych urządzeń. Decyzja z dnia 11 września 1984 roku dawała prawo do przeprowadzenia linii energetycznej 110 kV. Wskazane uprawnienia wynikają wprost z treści decyzji. Zgodnie z art. 35 tej ustawy organy administracji państwowej, instytucje i przedsiębiorstwa państwowe mogą za zezwoleniem naczelnika gminy – a w miastach prezydenta lub naczelnika miasta (dzielnic) - zakładać i przeprowadzać na nieruchomościach, zgodnie z zatwierdzoną lokalizacją szczegółową, przewody służące do przesyłania elektryczności, a także inne podziemne i nadziemne urządzenia techniczne niezbędne do korzystania z tych przewodów i urządzeń. Osobom upoważnionym przez właściwy organ, instytucję lub przedsiębiorstwo państwowe przysługuje prawo dostępu do tych przewodów i urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją. Jeśli założenie i przeprowadzenie przewodów powoduje, że nieruchomość nie nadaje się do dalszego racjonalnego użytkowania przez właściciela na cele dotychczasowe, nieruchomość podlega wyłączeniu według ogólnych zasad przewidzianych w tej ustawie. Sąd argumentował, że decyzja wydana na podstawie art. 35 cyt. ustawy stanowi ograniczenie prawa własności w rozumieniu art. 140 k.c. i jednocześnie jest tytułem prawnym do korzystania z cudzej nieruchomości w

zakresie wynikającym z jej treści. Na właścicielu nieruchomości ciąży obowiązek znoszenia ograniczeń wynikających z uprawnienia przyznanego podmiotowi wskazanemu w decyzji. Sąd wskazał, że ustawa z dnia 12 marca 1958 roku obowiązywała do dnia 31 lipca 1985 roku, kiedy to została uchylona w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 roku o gospodarce gruntami i wywłaszczeniu nieruchomości (tekst jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 30, poz. 128). Ustawodawca nie wprowadził jednak szczególnych przepisów dotyczących uchylenia mocy obowiązującej decyzji administracyjnych wydanych na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku, a wręcz przeciwnie – w ustawie z 1985 roku znalazł się przepis przewidujący analogiczne uprawnienia przedsiębiorcy korzystającego z sieci przesyłowych na nieruchomości innej osoby (art. 70 ustawy z 1985 r.). Od dnia 1 stycznia 1998 roku podobne upoważnienie do wydania decyzji administracyjnej ograniczającej prawo własności nieruchomości w razie konieczności przeprowadzenia infrastruktury technicznej związanej z przesyłaniem lub dystrybucją płynów, pary, gazów, energii elektrycznej przewiduje art. 124 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz. U. z 2010 r. Nr 102, poz. 651 z zm.). Oznacza to, że uchylenie ustawy z 1958 roku, na podstawie której wydano decyzję z dnia 4 lipca 1984 roku nie powoduje uchylenia mocy obowiązującej tej decyzji, a do stosunku prawnego skonkretyzowanego w decyzji mają zastosowanie przepisy, którymi ustawodawca zastąpił art. 35 ww. ustawy w systemie prawnym. Sąd podkreślił, że decyzja administracyjna wydana na podstawie art. 35 ustawy ma charakter trwały, uprawnienia przedsiębiorcy wynikające z tego aktu nie są ograniczone upływem czasu. Zgodnie z zasadą wyrażoną obecnie w art. 16 k.p.a. decyzja administracyjna z zasady ma charakter trwały, trwałe są również jej skutki, które można uchylić tylko w przypadkach wskazanych w ustawie. Dopóki zatem decyzje z dnia 4 lipca 1984 roku i z dnia 11 września 1984 roku funkcjonują w obrocie prawnym, stanowią podstawę stosunków prawnych między każdorazowym właścicielem urządzeń a właścicielem nieruchomości, na której te urządzenia są posadowione, z uwzględnieniem przepisów obecnie obowiązującej ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami.

Sąd Rejonowy argumentował, że z ustalonego stanu faktycznego wynika, że wyżej wskazane decyzje administracyjne nie były zaskarżane przez właścicieli nieruchomości, skąd należy wyprowadzić wniosek, że są one ostateczne – i w związku z tym obecnie wywierają skutki w stosunkach prawnych wnioskodawców i uczestnika. Oznacza to, że przedsiębiorca ma w dalszym ciągu tytuł prawny do korzystania z nieruchomości w zakresie wskazanym w decyzjach.

Sąd wskazał, że zgodnie z art. 305² § 2 k.c. jeśli przedsiębiorca odmawia zawarcia umowy o ustanowienie służebności przesyłu, a jest ona konieczna do korzystania z urządzeń, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., właściciel nieruchomości może żądać odpowiedniego wynagrodzenia w zamian za ustanowienie służebności przesyłu. Uczestnik dysponuje tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości wnioskodawców w zakresie eksploatacji, naprawy i konserwacji urządzeń przesyłowych znajdujących się na tej nieruchomości, w postaci wyżej wymienionych decyzji administracyjnych oraz zgody wnioskodawcy w zakresie posadowienia stacji słupowej wyrażonej w zamian za wykonanie przyłącza energetycznego do nieruchomości nie istnieje zatem konieczność ustanowienia służebności przesyłu (por.: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2014 r., III CZP 107/13, Biuletyn SN 2014/6/7), co skutkuje oddaleniem wniosku o ustanowienie służebności przesyłu. W ocenie Sądu I instancji na uwzględnienie nie zasługiwał – z przyczyn podanych powyżej - zarzut zasiedzenia służebności podniesiony przez uczestnika postępowania. Sąd argumentował, że możliwość zasiedzenia służebności przesyłowej przewidywał art. 175 Prawa rzeczowego, obowiązujący w chwili rozpoczęcia inwestycji (do dnia 31 grudnia 1965 roku). Do dnia 3 sierpnia 2008 roku Kodeks cywilny nie zawierał odpowiednika tego przepisu, jednak możliwość zasiedzenia służebności przesyłu dopuszczało orzecznictwo, odwołując się do analogicznego stosowania przepisów o zasiedzeniu służebności gruntowej. Przesłankami nabycia służebności przez zasiedzenie jest nieprzerwane posiadanie służebności przez 20 lat (jako posiadacz w dobrej wierze) lub 30 lat (jako posiadacz w złej wierze), przy czym posiadanie służebności polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia (art. 349 k.c. w zw. z art. 172 k.c. i w zw. z art. 305⁴k.c.). Jak wskazano w uzasadnieniu uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 roku (sygn. III CZP 87/13, OSNC 2014/7-8/68), należy odróżnić charakter władania cudzą nieruchomością w zakresie treści służebności gruntowej od charakteru władania nieruchomością przez przedsiębiorcę w związku z wydaniem decyzji mającej podstawy w art. 35 ustawy z 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości. Przedsiębiorca, wobec którego wydano decyzję administracyjną w trybie art. 35 cyt ustawy, korzysta z urządzeń przesyłowych na

podstawie uprawnień, jakie wynikają dla niego z ustaw wywłaszczeniowych nie obok właściciela nieruchomości, manifestując na zewnątrz władztwo nad cudzą nieruchomością (jak czyni to posiadacz służebności), ale realizując własne prawo w zakresie, w którym właściciel został ograniczony w prawie własności. Działania takiego przedsiębiorcy są wykonywaniem przysługujących mu uprawnień, zagwarantowanych ustawowo, nie stanowią natomiast aktów posiadania cudzej nieruchomości skierowanej przeciwko jej właścicielowi. Nadto celem instytucji zasiedzenia jest uporządkowanie długotrwałych stosunków prawnorzeczowych i zmobilizowanie właściciela do zajęcia się przedmiotem swojej własności. Biernemu właścicielowi nieruchomości, na której postawiono urządzenia przesyłowe bez podstawy prawnej, można zasadnie postawić zarzut niereagowania na akty władztwa przedsiębiorcy, co skutkowało ustanowieniem służebności. Zarzutu takiego nie można podstawić właścicielowi nieruchomości legalnie zajętej pod urządzenia przesyłowe. Sąd I instancji podkreślił, że mając na uwadze istnienie dwóch równoległych, ale odrębnych trybów (cywilnego i administracyjnego), w jakich przedsiębiorca może nabyć uprawnienie do korzystania z sieci przesyłowych postawionych na nieruchomości innej osoby, nie można dokonywać konwersji tych trybów w zależności od wniosku zainteresowanego danym rozstrzygnięciem. Każda z opisanych instytucji w odmienny sposób kształtuje stosunki między podmiotami, każda przewiduje inne przesłanki nabycia uprawnień do korzystania z urządzeń przesyłowych, wreszcie w każdej inaczej wygaszane są prawa i obowiązki przedsiębiorcy i właściciela nieruchomości. Dlatego przedsiębiorca korzystający z urządzeń przesyłowych na podstawie decyzji administracyjnej wydanej zgodnie z art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości nie może nabyć służebności przesyłu przez zasiedzenie.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik postępowania ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Apelację od powyższego postanowienia złożyli wnioskodawcy, zaskarżając orzeczenie w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu apelujący zarzucili: 1. naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sprzeczność istotnych ustaleń faktycznych z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym i błędne uznanie, że zgoda wnioskodawcy na zamontowanie przyłącza energetycznego wyrażona w piśmie z dnia 6 października 1998 roku dotyczyła wyrażenia zgody na nieskrępowane każdorazowe wejście na działkę nr (...) w P., podczas gdy zgoda ta w istocie odnosiła się jedynie do w/w montażu i stanowiła użyczenie nieruchomości na ten cel; 2. naruszenie przepisów prawa procesowego tj. art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c., które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie oddalenie wniosku dowodowego pełnomocnika wnioskodawców o powołanie biegłego zakresu budowy i eksploatacji sieci elektroenergetycznej na okoliczność obszaru koniecznego dla prawidłowego wykonywania przez uczestnika uprawnień wynikających z ustanowienia służebności przesyłu i uznanie, że dowody te są nieprzydatne do rozstrzygnięcia sprawy; 3. naruszenie prawa materialnego tj. art. 35, 36 i 42 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że decyzja administracyjna z dnia 4 lipca 1984 roku zezwalająca Zakładowi (...) w Ł. na czasowe zajęcie nieruchomości położonych we wsiach: R., S., P., P. oraz K. przyznała osobom upoważnionym przez Zakład (...) prawo dostępu do wybudowania urządzeń w celu wykonania czynności związanych z przeprowadzeniem przebudowy linii 110 kV P. – Ł. oraz uznanie, że decyzja administracyjna z dnia 11 września 1984 roku zezwalająca Zakładowi (...) na przeprowadzenie linii energetycznej napowietrznej 110 kV relacji P. – Ł. jest wystarczającą podstawą do ograniczenia prawa własności w rozumieniu art. 140 k.c. oraz stanowi tytuł prawny do korzystania z cudzej nieruchomości. W konsekwencji zgłoszonych zarzutów apelujący wnieśli o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na rzecz uczestnika, ewentualnie o uchylenie przedmiotowego postanowienia z uwagi na nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację uczestnik postępowania wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie od wnioskodawców solidarnie na rzecz uczestnika zwrotu kosztów postępowania, w tym zwrotu kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawców okazała się zasadna w tym znaczeniu, że doprowadziła do uchylecia zaskarżonego postanowienia oraz przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temuż Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W ocenie Sądu Okręgowego Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi między innymi wówczas, gdy sąd nie zbadał materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. W szczególności do nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji dochodzi w razie oddalenia powództwa z uwagi na przyjęcie braku legitymacji procesowej po którejś ze stron, a sąd drugiej instancji oceny tej nie podzieli (vide postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2013 roku, sygn. akt V CZ 75/13, sn.pl; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 roku, sygn. akt II CKN 897/97, LEX nr 34232).

W niniejszej sprawie R. W., M. D. i A. D. złożyli wniosek o ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu na rzecz uczestnika (...) Spółki Akcyjnej na nieruchomości składającej się z działki nr (...) położonej w miejscowości P. przy ul. (...), dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), polegającej na prowadzeniu przez przedmiotową nieruchomość odcinka napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia (110kV) oraz średniego napięcia (15 kV), dostępie uczestnika do urządzeń przesyłowych w celu przeprowadzenia inspekcji ich stanu, usunięcia wszelkich usterek i awarii, a także konserwacji i remontów, w tym wymiany urządzeń na wolne od wad. Wnioskodawcy domagali się wynagrodzenia za ustanowienie służebności przesyłu na wyżej wskazanej działce w kwocie 50.000 zł. W trakcie postępowania wnioskodawcy rozszerzyli wniosek żądając ustanowienia służebności przesyłu także na działce nr (...), położonej w P. przy ul. (...).

Kwestią o pierwszorzędym dla niniejszej sprawy znaczeniu było ustalenie charakteru decyzji z dnia 4 lipca 1984 roku i decyzji z dnia 11 września 1984 roku. Należało więc rozważyć, czy decyzja nr (...) z dnia 4 lipca 1984 roku jest decyzją wywłaszczeniową, o której mowa w art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (tj. Dz. U. Nr 10, poz. 64, dalej: ustawa), stanowiąc tym samym trwałą podstawę prawną do korzystania przez uczestnika z nieruchomości wnioskodawców, czy też decyzją wydaną w trybie art. 42 rzeczony ustawy i w związku z tym przyznającą jedynie czasowe uprawnienie do korzystania z tej nieruchomości.

Zdaniem Sądu Rejonowego o wywłaszczeniowym charakterze ww. decyzji świadczy fakt wydania jej w oparciu o art. 35 ustawy oraz to, że dotyczy ona wybudowania na nieruchomości urządzeń infrastruktury technicznej.

W ocenie Sądu Odwoławczego - z powyższym zgodzić się nie można. Zauważyć przede wszystkim należy, że w podstawie prawnej ww. decyzji wskazany został zarówno art. 35 jak i art. 42 ustawy, czyli dwa przepisy rodzące przeciwstawne skutki. O charakterze tej decyzji nie powinna więc świadczyć podstawa prawna decyzji ale jej część dyspozycyjna, rozstrzygająca o prawach i obowiązkach jej adresatów, z której wynika, że Zakład (...) w Ł. uzyskał zezwolenie na „czasowe zajęcie nieruchomości (...) celem dokonania przebudowy linii 110 KV P. - Ł.". Decyzja ta umożliwiła zajęcie nieruchomości w celu przeprowadzenia prac budowlanych.

Wobec powyższego, uczestnik nie może wywodzić z ww. decyzji uprawnienia do trwałego korzystania z nieruchomości wnioskodawców. Aby mieć tytuł prawny do trwałego korzystania z nieruchomości, winien on dysponować decyzją zawierającą upoważnienie do założenia i przeprowadzenia przez nieruchomość wnioskodawców zgodnie z lokalizacją szczegółową przewodów służących do przesyłania elektryczności (art. 35 ustawy).

Taką decyzją niewątpliwie nie jest decyzja z dnia 4 lipca 1984 roku. W związku z tym, uczestnik na podstawie decyzji z dnia 4 lipca 1984 roku nie ma prawa do korzystania z nieruchomości wnioskodawców. Bez znaczenia zatem pozostają, choć zasadniczo słuszne, rozważania Sądu meriti o skutkach decyzji wydanej w oparciu o art. 35 ww. ustawy.

Jeśli chodzi o decyzję z dnia 11 września 1984 roku numer G. (...) - II/3/84, to została wydana na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. Nr 10, poz. 54 z 1974 r.), po rozpatrzeniu wniosku Zakładu (...). Decyzja zezwalała Zakładowi (...) na przeprowadzenie linii energetycznej napowietrznej 110 kV w relacji P. – Ł. przez nieruchomości (których adresy zostały wskazane w decyzji) wymienionych w decyzji osób. W decyzji wskazano, że zgodnie z art. 35 ustawy wywłaszczeniowej osobom uprawnionym przysługuje prawo dostępu do wybudowanych urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją i remontami. Odszkodowanie za straty wynikłe z zajęcia nieruchomości miał ustalić i wypłacić Zakład (...). Z decyzji tej nie wynika, aby dotyczyła ona nieruchomości wnioskodawców. Decyzja dotyczy nieruchomości mających inne adresy, natomiast nieruchomości, których dotyczy postępowanie położone są w P. przy ulicy (...) – działka (...) oraz w P. przy ulicy (...) – działka (...). Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia w żaden sposób nie odniósł się do tej kwestii.

Nie można pominąć tego, że ze względu na charakter (wywłaszczeniowy) decyzji wydawanej na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy oraz jej skutki prawne (trwałe ograniczenie prawa własności skuteczne wobec każdorazowego właściciela nieruchomości oraz nabycie wynikających z ustawy uprawnień przez przedsiębiorstwo przesyłowe) decyzja powinna od strony przedmiotowej wskazywać nieruchomość, której dotyczy. Ponadto stroną postępowania administracyjnego, którego przedmiotem było wydanie tej decyzji, powinien być właściciel (odpowiednio użytkownik wieczysty) nieruchomości. Zgodnie bowiem z art. 28 k.p.a., stroną w postępowaniu administracyjnym jest m.in. każdy, czyjego interesu prawnego lub obowiązku dotyczy postępowanie. Strona postępowania administracyjnego powinna również być wymieniona w decyzji, co jest jej obligatoryjnym elementem (art. 107 § 1 k.p.a.).

Ostateczna decyzja wywłaszczeniowa wydana na podstawie art. 35 ustawy, dla wywołania przewidzianych tą ustawą skutków prawnych w postaci trwałego ograniczenia prawa własności musi więc określać nieruchomość, której dotyczy. Jak bowiem stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 września 2014 roku, sygn. akt IV CSK 724/13 (LEX nr 1544571) względem konstytucyjną ochronę praw majątkowych wyrażoną w art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, uzasadnia rygorystyczne wymagania dotyczące tego aspektu treści decyzji administracyjnej o charakterze wywłaszczeniowym. W razie wydania takiej decyzji z niedokładnym określeniem nieruchomości, której dotyczy, ustalenie jej zakresu przedmiotowego może nastąpić przy wykorzystaniu innych elementów zawartych w treści tej decyzji, w tym dotyczących wymienionych w decyzji stron tego postępowania, o ile pozwala to na jednoznaczne przyporządkowanie nieruchomości wymienionym w decyzji stronom postępowania administracyjnego będących właścicielami lub użytkownikami wieczystymi określonych nieruchomości.

Decyzja administracyjna z dnia 4 lipca 1984 roku nie wymieniała wprost nieruchomości stanowiącej obecnie własność wnioskodawców za pomocą takich określeń, jak jej położenie administracyjne (ulica i jej numer), numeru działki geodezyjnej, czy jej oznaczenia w księdze wieczystej, odwołując się jedynie do projektu technicznego nr (...). Nie wymieniała również właścicieli działek. Jednakże wobec zakresu powyższej decyzji kwestie te mają drugorzędne znaczenie. Decyzja z dnia 4 lipca 1984 roku upoważniała bowiem pracowników jednego z zakładów (Zakładu (...)) wchodzących w skład przedsiębiorstwa jedynie do wejścia na nieruchomości innych osób w celu dokonania przebudowy istniejącej już wcześniej linii elektroenergetycznej i obowiązywała jedynie przez okres trwania tej przebudowy.

Natomiast decyzja z dnia 11 września 1984 roku nie dotyczyła nieruchomości wnioskodawców.

W niniejszej sprawie Sąd Rejonowy oddalił wniosek o ustanowienie służebności przesyłu, uznając, że na podstawie w/w decyzji - uczestnik uzyskał prawo do trwałego korzystania z nieruchomości wnioskodawców w zakresie odpowiadającym treści służebności przesyłu, gdyż decyzje wydane na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości stanowią ograniczenie prawa własności w rozumieniu art. 140 k.c. i jednocześnie są tytułem prawnym do korzystania z cudzej nieruchomości w zakresie wynikającym z jej treści, a na właścicielu nieruchomości ciąży obowiązek znoszenia ograniczeń wynikających z uprawnienia przyznanego podmiotowi wskazanemu w decyzji.

W takiej sytuacji brak było zdaniem Sądu Rejonowego podstaw do ustanowienia służebności, jak również uczestnik nie mógł nabyć służebności przesyłu przez zasiedzenie.

Tymczasem wskazane decyzje wywłaszczeniowe nie wywołały przewidzianych cyt. ustawą z 1958 roku o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości skutków prawnych w postaci trwałego ograniczenia prawa własności z przyczyn wyżej wskazanych.

W takich okolicznościach, wbrew stanowisku Sądu Rejonowego stwierdzić należy, że w oparciu o powyższe decyzje uczestnik nie dysponował tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości wnioskodawców w zakresie eksploatacji, naprawy i konserwacji urządzeń przesyłowych znajdujących się na tych nieruchomości.

Wobec powyższego, uczestnik nie może wywodzić z ww. decyzji uprawnienia do trwałego korzystania z nieruchomości wnioskodawców. Aby mieć tytuł prawny do trwałego korzystania z nieruchomości, winien on dysponować decyzją zawierającą upoważnienie do założenia i przeprowadzenia przez nieruchomość wnioskodawców zgodnie z lokalizacją szczegółową przewodów służących do przesyłania elektryczności (art. 35 ustawy).

Podkreślić należy, że związanie sądów skutkami ostatecznych decyzji administracyjnych dotyczy ich zakresu przedmiotowego. Jeżeli więc sąd w sprawie cywilnej ustala zakres związania ostateczną decyzją administracyjną, to przedmiotem badania nie jest, jaki powinien być prawidłowy zakres przedmiotowy rozstrzygnięcia określoną decyzją administracyjną, lecz jaki był faktyczny zakres tego rozstrzygnięcia. Postępowanie dowodowe przed sądem powszechnym ze względu na konieczność ścisłego przestrzegania rozróżnienia spraw przynależnych do drogi sądowej od spraw rozstrzyganych w drodze postępowania administracyjnego nie może zmierzać do jakiegokolwiek modyfikacji treści ostatecznej decyzji administracyjnej, w tym poprzez uzupełnienie jej zakresu przedmiotowego.

Błędne przyjęcie przez Sąd Rejonowy istnienia tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości wnioskodawców doprowadziło do uznania, że brak było podstaw do ustanowienia służebności przesyłu, jak również, że na uwzględnienie nie zasługiwał podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia służebności, co w efekcie spowodowało, że Sąd Rejonowy uchylił się od rozpoznania istoty sprawy.

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania.

W niniejszej sprawie zachodzi potrzeba przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Mimo że zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. uchylenie wyroku (postanowienia w postępowaniu nieprocesowym – art. 13 § 2 k.p.c.) ma charakter fakultatywny i sąd drugiej instancji może orzec merytorycznie w razie nierozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji, bądź też w razie konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. W rozstrzyganej sprawie zmiana merytoryczna zaskarżonego orzeczenia nie jest jednak możliwa. Wyjaśnić bowiem należy, że w doktrynie i orzecznictwie słusznie zwraca się uwagę na związane z taką sytuacją ryzyko pozbawienia stron jednej instancji merytorycznej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2002 roku, sygn. akt I CKN 1149/00, LEX nr 75293). Oznaczałoby to w rzeczywistości rozpoznanie sprawy tylko w jednej instancji, co uniemożliwiłoby poddanie orzeczenia kontroli instancyjnej przez sąd odwoławczy. Zmiana rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy mogłaby dać stronie podstawę do postawienia zarzutu pozbawienia jej prawa do zaskarżenia orzeczenia sądu odwoławczego w rozumieniu wynikającej z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasady kontroli orzeczeń i postępowania sądowego. Nadto merytoryczny charakter postępowania odwoławczego, nie oznacza, że sąd drugiej instancji pełni taką samą rolę, jak sąd orzekający w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, mimo że postępowanie apelacyjne jest postępowaniem merytorycznym, to ma ono przede wszystkim charakter kontrolny. Rozstrzyganie zatem po raz pierwszy określonych kwestii przez sąd odwoławczy, prowadzi do pozbawienia stron możliwości zgłoszenia ewentualnych zarzutów dopuszczalnych tylko w ramach zaskarżenia w toku postępowania dwuinstancyjnego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 3 września 2015 r., I ACa 338/15, LEX nr

1950661). Uwzględnienie konstytucyjnych standardów w zakresie prawa do sądu i dwuinstancyjnego postępowania nakazywało zatem uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

W tych okolicznościach zbędnym jest szczegółowe ustosunkowywanie się do poszczególnych zarzutów zawartych w apelacji wnioskodawców.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania apelacyjnego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy powinien mieć na uwadze dokonaną przez Sąd Odwoławczy ocenę decyzji z dnia 4 lipca 1984 roku i decyzji z dnia 11 września 1984 roku i w pierwszej kolejności winien dokonać oceny zasadności podniesionego przez uczestnika zarzutu zasiedzenia służebności, w tym dokonać oceny zgody wnioskodawcy z dnia 6 października 1998 roku. Sąd I instancji winien zatem przeprowadzić postępowanie dowodowe, mając na względzie inicjatywę dowodową stron postępowania. Dopiero tak poczynione ustalenia pozwolą Sądowi Rejonowemu na wydanie prawidłowego rozstrzygnięcia.